

Motion till riksdagen
2005/06:Ju483

av **Olle Sandahl m.fl. (kd)**

Brottsoffer

Motionen delad mellan flera utskott

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	1
Förslag till riksdagsbeslut	2
Barn som brottsoffer	4
Tre månaders handläggningstid	4
Målsägandebiträde för efterlevande	5
Utred preskriptionstiden vid övergrepp mot barn.....	5
”På brottsoffrets sida”	5
Stöd till brottsoffren	6
Samarbete för ett bättre brottsofferskydd.....	7

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att handläggningstiden vid barnmisshandel inte får överskrida tre månader.
2. Riksdagen begär att regeringen skyndsamt lägger fram förslag till ändring i lagen så att rätten till målsägandebiträde för efterlevande utvidgas till att omfatta även vissa efterlevande till den som utsatts för brott, även om dessa inte kan betraktas som målsägande enligt gällande lagstiftning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utredningar om övergrepp på barn skall ha högsta prioritet och att handläggare av dessa ärenden bör ha specialkompetens.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning av systemet för betalning av skadestånd och den faktiska utbetalningen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barn som bevittnar våld i hemmet skall erhålla brottsofferstatus.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om preskriptionstider för sexualbrott mot barn.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ta emot anmälan när ett brott har begåtts.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att polis omedelbart skall komma till platsen när brott har begåtts.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka informationen till brottsoffren.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka målsägandebiträdernas ställning.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fokus måste falla på brottsoffret rätt till trygghet och säkerhet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över det processuella regelverket kring förhör och utvidga möjligheterna till s.k. medhörning.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa ett krav att rätten skall informera om hur brottsoffret får ut ett skadestånd som tilldömts honom eller henne.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla målsägande skall tillsändas domen, oavsett om hon eller han är part eller inte.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka domarens ställning för att främja ett bra bemötande av brottsoffret i rätten.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att våldsbrott med endast fängelse i straffskalan alltid skall utredas av polis, när gärningsmannen är under 15 år.

Fel! Okänt namn på

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att föräldrar till barn under 18 år som är tilltalade, målsägande eller vittnen skall ha rätt till ersättning för sin inställelse.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att större hänsyn bör tas till brottsoffrets skyddsintresse vid beslut om den dömda gärningsmannens permissioner.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att införa en undantagslös skyldighet att informera brottsoffret om den dömda gärningsmannens permissioner.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att hotade brottsoffer och vittnen skall ha tillgång till skydd, exempelvis i form av trygghetspaket och larm.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att varje polismyndighet skall ha tydligare rutiner vid och bättre dokumentation av besöksförbud än vad som är fallet i dag.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att om brottsoffret tvingas byta identitet skall hon eller han snarast få skälig ersättning för det.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att skadestånd på grund av brott mot maken/makan normalt sett inte skall räknas med vid bodelningen.¹
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att fortsätta arbetet med att utveckla det europeiska samarbetet för bättre brottsofferskydd.

¹Yrkande 23 hänvisat till LU.

Fel! Okänt namn på

Barn som brottsoffer

Trots att regeringen antagit en strategi för hur man skall förverkliga barnkonventionen återstår fortfarande en rad åtgärder för att förbättra barnens situation. Det är angeläget att kontinuerligt se över hur vi kan hjälpa barn som utsätts för brott. Står dessutom barnet i beroendeställning till brottslingen krävs extra insatser. Barn kan inte värja sig på det sätt som vuxna kan. Barn kan inte välja sin värld.

Det är oerhört viktigt att det barn som utsatts för brott bemöts av personal som är van att uppfatta barns språk, signaler och behov. Socialtjänsten, polisen och åklagaren måste få adekvat utbildning och stöd i sitt arbete. I expertrapporten *Den rättsliga hanteringen* av doktorand Helena Sutorius och professor Christian Diesen, juridiska institutionen vid Stockholms universitet, sägs följande: "Dagens rättssystem tar inte tillräcklig hänsyn till barns intressen och den kunskap som finns om barn." Barn har ibland svårt att uttrycka i ord vad de varit med om. Det händer att en fullständig bild av händelseförloppet kommer fram först efter åtskilliga samtal. Ett fåordigt och motvilligt svar får därför inte sätta barnets trovärdighet på spel. Alla som i sitt arbete eller uppdrag kommer i kontakt med barn som utsatts för brott behöver ha utbildning i de särskilda förutsättningar som gäller. Förverkligandet av barnkonventionen är en ständigt pågående process. Barn som brottsoffer har rätt till en högkvalitativ och rättsligt säker behandling.

Tre månaders handläggningstid

Kristdemokraterna menar att tre månaders handläggningstid inte får överskridas i de fall som rör barn. Om så ändå sker skall en speciell utredning av varje enskilt fall göras för att finna orsak och ge förslag till åtgärd för att förhindra upprepning. Under år 2004 anmäldes 1 147 fall av misshandel av barn i åldern 0–6 år. Personuppleringen var 11 %. 7 069 fall av misshandel av barn i åldern 7–14 år anmäldes samma år. Personuppleringen var 13 %. Detta bör ges regeringen till känna.

Sexuellt utnyttjade barn är kränkta och utnyttjade brottsoffer. Precis som i fallet med barnmisshandel finns förmodligen ett mycket stort mörkertal i fråga om sexualbrott. Brott som begås i det privata anmäls generellt i lägre utsträckning än brott som begås på allmän plats. Dessutom anmäls brott där förövaren och offret är bekanta med varandra i lägre utsträckning än om de är obekanta. Mörkertalet förmodas vara än större om offret är ett barn eller en ung person och speciellt om brotten begås inom familjen. Således kan man anta att en stor andel av de sexualbrott som begås aldrig polisanmäls. Det innebär alltså att man utifrån kriminalstatistiken inte kan dra några säkra slutsatser om den faktiska brottslighetens omfattning. Utredningar om sexuella och även andra övergrepp på barn skall därför ha högsta prioritet inom rättsväsendets alla led och handläggare av dessa ärenden måste ha hög kompetens. Om detta finns mer att läsa i annan kristdemokratisk motion.

Förutom de barn som själva utsätts för misshandel eller andra övergrepp är även de barn som växer upp med misshandel i sin familj i realiteten brottsoffer. Kristdemokraterna anser att barn som bevitnar våld i hemmet skall erhålla brottsofferstatus. Insatser är av stor vikt för att dessa barn skall kunna växa upp till trygga vuxna människor.

Målsägandebiträde för efterlevande

Det är rimligt att vid allvarlig brottslighet betrakta närstående till brottsoffer som indirekta brottsoffer, vilka har rätt till stöd och hjälp. Rätten till målsägandebiträde bör utvidgas till att omfatta även vissa efterlevande till den som utsatts för brott, även om dessa inte kan betraktas som målsägande enligt gällande lagstiftning. Regeringen bör därför ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser det anförda.

Utred preskriptionstiden vid övergrepp mot barn

Barn som utsätts för sexuella övergrepp förtränger ofta det inträffade. Det kan medföra att brottet inte uppdagas förrän långt senare, kanske inte förrän i vuxen ålder. I vuxen ålder kan ytterligare tid behövas för att överväga anmälan av brottet. Detta motiverar en utredning där man ser över behovet av en eventuell förlängning av preskriptionstiden, alternativt ett borttagande av preskriptionstiden för övergrepp mot barn.

”På brottsoffrets sida”

Kristdemokraterna har tillsammans med de tre andra borgerliga riksdagspartierna presenterat förslag för att stärka brottsoffrens ställning.

Allians för Sveriges förslag i sammanfattning:

- Det ska vara ett absolut krav att någon tar emot anmälan när ett brott har begåtts.
- När ett brott har anmälts skall polis omedelbart komma till platsen, i synnerhet om ett brott av mer kränkande karaktär har begåtts.
- Öka informationen till brottsoffren. Se till att alla polisbilar är utrustade med information på flertalet minoritetsspråk.
- Stärk målsägandebiträdernas ställning och låt ersättning utgå för en extra timme efter rättegången, så att brottsoffret kan få domen förklarad för sig.

Fel! Okänt namn på

- Fokus måste falla på brottsoffrets rätt till trygghet och säkerhet. I stället för att som idag hänvisa oroliga brottsoffer och vittnen till små avskilda rum bör de tilltalade som kommer till en domstol hänvisas till dessa lokaler.
- Se över det processuella regelverket kring förhör och utvidga möjligheterna till så kallad medhörning.
- Inför ett krav att rätten ska informera om hur brottsoffret får ut ett skadestånd som tilldömts honom eller henne.
- Alla målsäganden ska tillsändas domen, oavsett om hon eller han är part eller ej.
- Stärk domarens ställning för att främja ett bra bemötande av brottsoffret i rätten.
- Våldsbrott med endast fängelse i straffskalan skall alltid utredas av polis, när gärningsmannen är under 15 år.
- Föräldrar till barn under 18 år som är tilltalade, målsäganden eller vittnen skall ha rätt till ersättning för sin inställelse.
- Större hänsyn bör tas till brottsoffrets skyddsintresse vid beslut om den dömde gärningsmannens permissioner.
- Inför en undantagslös skyldighet att informera brottsoffret om den dömde gärningsmannens permissioner.
- Hotade brottsoffer och vittnen skall ha tillgång till skydd, exempelvis i form av trygghetspaket och larm.
- Varje polismyndighet skall ha tydligare rutiner vid och bättre dokumentation av besöksförbud än vad som är fallet idag.
- Om brottsoffret tvingas byta identitet skall hon eller han snarast få skälig ersättning för det.
- Skadestånd på grund av brott mot den andra maken/makan skall normalt sett inte räknas med vid bodelningen.

Stöd till brottsoffren

I FN:s deklaration om brottsoffrets rättigheter från 1995 anges vissa grundläggande principer som skall gälla för brottsoffer. Det handlar bland annat om rätt till skadestånd från gärningsmannen och från staten samt rätt till erforderlig medicinsk, psykologisk och social hjälp. I deklarationen anges bland annat att brottsoffren skall behandlas med respekt och medkänsla samt skyddas av rättsordningen. Vidare står att system skall skapas så att brottsoffren snabbt och enkelt får gottgörelse.

I verkligheten ser det annorlunda ut. Olika opinionsundersökningar visar att brottsoffrets förtroende för polisen har minskat. Svenskt kvalitetsindex, där SCB ingår, mäter förtroendet för samhällelig service, offentlig som privat. 2004 års betyg för polisen blev den lägsta noteringen som har registrerats.

Behovet av stöd och hjälp till brottsoffer är stort. Ett övergrepp drabbar inte heller enbart de direkt berörda. Barn och övriga anförvanter, arbetskamrater och vänner kan också påverkas.

Brottsoffermyndigheten skall ha en central funktion när det gäller stöd till dem som drabbas av brott. Effektivitet, snabbhet och hög kvalitet vid handläggningen av brottskadeärendena är nödvändigt för att tillgodose det enskilda brottsoffrets rätt till ersättning och behov av trygghet och stöd. I regleringsbrevet för 2001 ändrades regleringsbrevet till att handläggning ska ske inom fyra månader. 2003 tog man bort kravet på att handläggning ska ske inom viss tid. I stället säger regeringen i regleringsbrevet att ärendena skall handläggas så snabbt som möjligt med hänsyn till den utredning som ärendet kräver. Under 2003 avgjordes 83,5 % av ärendena inom fyra månader. Kristdemokraterna är kritiska till att regeringen tagit bort kravet på handläggningstid. Det är ytterst angeläget att Brottsoffermyndighetens handläggningstider är korta. Målet för vår politik är att alla människor som drabbats av brott skall erhålla all den kvalitativa och kvantitativa hjälp de behöver för att kunna återgå till ett normalt liv inom rimlig tid.

En viktig aspekt är naturligtvis den ekonomiska. Det är principiellt viktigt att förövaren gottgör brottsoffret ekonomiskt för det lidande och den förlust som åsamkats. Det är inte rätt att brottsoffret skall löpa risk att på nytt skymfas av brottslingen genom utebliven betalning och av domstolen genom lågt skadestånd eller av att Brottsoffermyndigheten sänker utdömt skadestånd. Det är därför viktigt att få till stånd en utredning av skadeståndens storlek och den faktiska utbetalningen.

Metoder att möta och stödja människor som utsatts för brott behöver utvecklas. Det är viktigt att de åtgärder som vidtas för att skydda brottsoffren innebär förbättringar i praktiken, inte enbart teoretiska målsättningar. Handlingsplaner som upprättas måste följas upp och få genomslag i brottsoffrens vardag. Resursförstärkningar är helt nödvändiga för att klara av att utveckla stödet till brottsoffren. Det är viktigt att stimulera verksamheten med vittnesstöd, lokal brottsoffersamverkan och utbildningsinsatser för personal vid rättsväsendets myndigheter. Kristdemokraterna menar att ytterligare resurser måste tillföras verksamhet nära brottsoffret.

Några av de åtgärder som måste vidtas i arbetet med att förbättra brottsoffrens situation är utbildning och fortbildning för de grupper som i sitt dagliga arbete kommer i kontakt med brottsoffer. Dessa måste ha relevant kunskap om brottsoffers situation och behov. Kristdemokraterna menar att brottsofferkunskap skall vara en naturlig och viktig del av polisens utbildning och fortbildning. Andra åtgärder är förbättrade rutiner vid ärenden om besöksförbud samt bättre tillgång till utrustning för utsatta och hotade kvinnor som skydd mot förövaren.

I annan kristdemokratisk motion utvecklas vår syn på stödet till brottsoffer ytterligare.

Samarbete för ett bättre brottsofferskydd

Kristdemokraterna har länge arbetat för att ge brottsoffren sin rätt och medverka till att deras utsatthet inte ytterligare skall öka i rättskedjan efter be-

Fel! Okänt namn på

gången brott. För att stödet till brottsoffren skall kunna förbättras måste de nationella insatserna kompletteras med internationellt samarbete. Normen för brottsoffrens rättigheter uttrycks i FN-resolutionen från 1985 om grundläggande rättsprinciper för brottsoffer. I denna anges bl.a. att ett brottsoffer skall ha rätt till ersättning från gärningsmannen, rätt till ersättning från staten, rätt till medicinsk, social och psykologisk hjälp samt rätt att få tillgång till den egna processen.

Kristdemokraterna anser att Sverige i likhet med övriga medlemsstater gemensamt måste verka för att dessa viktiga principer får ett reellt genomslag. EU antog i mars 2001 ett rambeslut om brottsoffer som stärker brottsoffrens ställning. Brottsoffren skall nu garanteras vissa rättigheter, även när brottet begåtts utanför det egna landet men inom unionen. Europeiska kommissionen lämnade i oktober 2002 ett förslag till rådets direktiv om brottsofferersättning, innehållande bl.a. miniminormer för brottsoffers rätt till statlig ersättning samt regler för gränsöverskridande fall. Detta är ett steg i rätt riktning, samtidigt som det är av stor betydelse att arbetet med att utveckla det europeiska samarbetet för bättre brottsofferskydd fortsätter. Inom EU drivs även projekt för främjandet av brottsoffers rättigheter. Detta är något som vi givetvis ställer oss positiva till.

Stockholm den 4 oktober 2005

Olle Sandahl (kd)

Peter Althin (kd)

Helena Höij (kd)

Ingemar Vänerlov (kd)

Ingvar Svensson (kd)

Yvonne Andersson (kd)

Tuve Skånberg (kd)